

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра нової та новітньої історії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

д.х.н., проф. Холін Ю.В.

“ _____ ” _____ 2016 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

**«Сучасна історія країн Азії, Африки та Латинської
Америци (II період)»**

для студентів IV курсу історичного факультету

спеціальність (напряом) – 6.020302 історія
спеціалізації – нова та новітня історія, археологія, архівознавство, історіографія та
джерелознавство, історія стародавнього світу та середніх віків, історія України, історія
Східної Європи
факультет – історичний

2016 / 2017 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою історичного факультету

“ 20 ” вересня 2016 року, протокол № 9

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Чувпило О. О., доктор історичних наук, професор

Програму схвалено на засіданні кафедри нової та новітньої історії

Протокол від “ 31 ” серпня 2016 року № 1

Завідувач кафедри д.і.н., проф. Станчев М. Г.

_____ Станчев М. Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією історичного факультету

Протокол від “ 9 ” вересня 2016 року № 1

Голова методичної комісії історичного факультету

_____ Тумаков О. І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «*Сучасна історія країн Азії, Африки та Латинської Америки (II період)*» складена відповідно освітньо-професійної програми підготовки **бакалаврів**

галузі **0203** Гуманітарні науки,

напрям підготовки **ІСТОРІЯ**

спеціальність **6.020302 ІСТОРІЯ**

спеціалізації *нова та новітня історія, археологія, архівознавство, історіографія та джерелознавство, історія стародавнього світу та середніх віків, історія України, історія Східної Європи*

Предметом вивчення навчальної дисципліни є основні етапи та особливості історичного розвитку країн Азії і Африки наприкінці XVI – на початку XX ст., наслідки широких контактів між Сходом та Заходом протягом періоду, що вивчається.

Програма навчальної дисципліни складається з 2 розділів.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. *Мета курсу* – надати студентам уявлення про поетапний розпад колоніальної системи, про головні тенденції незалежного розвитку молодих держав Сходу, сформувати їх загальнокультурний та історичний світогляд про сутність трансформацій афро-азіатських суспільств. Навчити студентів бачити історичні явища і процеси в їх взаємозв'язку і взаємозалежності, засвоїти величезну духовну спадщину культури народів Сходу. Курс значно розширює знання студентів з багатьох галузей сучасної гуманітарної думки та сприяє процесам етнокультурної гармонізації в суспільстві.

1.2. *Основними завдання* вивчення курсу «Новітня історія країн Азії, Африки та Латинської Америки» обумовлені методичним процесом «сприйняття – усвідомлення – застосування» знань: - навчити студентів вивчати історію незалежних суспільств Сходу та бачити історичні явища і процеси в їх взаємозв'язку і взаємозалежності; - з'ясувати методологічні та теоретичні основи викладання новітньої історії Сходу; - визначити провідні методи та завдання, теоретичні основи праці з джерелами з історії новітніх східних суспільств; - висвітлити основні концептуальні напрямки розвитку наукової думки щодо проблем позначених регіонів, орієнтуватися в оцінках тих чи інших історичних концепцій; - усвідомлювати програмний фактичний матеріал в його послідовності; - набути навички використання знань з новітньої історії країн Азії, Африки та Латинської Америки в навчальному процесі та їх втілення в подальшу викладацьку діяльність.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні таких результатів навчання:

знати теоретичні основи сучасних підходів до новітньої історії країн Азії, Африки та Латинської Америки, головні етапи політичної та культурної історії народів регіону, основну термінологію курсу та програмний фактичний матеріал в його послідовності; вміти використовувати знання, отримані під час вивчення курсу, для аналізу сучасного стану країн регіону, їх політичного та економічного розвитку і перспектив їх подальшого впливу на тенденції світової політики. Самостійно поповнювати свої знання новими надбаннями історичної думки стосовно до проблематики.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 0203 Гуманітарні науки	денна форма навчання НОРМАТИВНА	заочна форма навчання НОРМАТИВНА
Розділів - 3	Спеціальність 6.020302 ІСТОРІЯ	Рік підготовки	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – курсові, дипломні роботи бакалаврів	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	4-й	5-й
Загальна кількість годин: 120 (48 лекцій + 72 самостійної роботи)		Семестр	
		8-й	10-й
		Лекції	
		48 год.	20 год.
		Практичні, семінарські	
		НЕМАЄ год.	НЕМАЄ год.
		Самостійна робота	
		72 год.	88 год.
		ІНДЗ: курсові - год., дипломні бакалаврів- немає	
		Вид контролю: поточний – контрольні роботи, підсумковий - іспит	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 год. самостійної роботи студентів - 6 год.			

3. Виклад змісту навчальної дисципліни

РОЗДІЛ І.

Друга світова війна та її вплив на деколонізаційні процеси.

Військово-політичний розкол світу. Криза мандатної системи. Агресія фашистських «держав осі» на Сході. Німецька та італійська інтервенції в Північній Африці (1941-1942 рр.). Значення перемоги англійської армії під Ель-Аламейном. Капітуляція Франції (1940 р.) і спроба перетворення французьких колоніальних володінь на плацдарм фашистських сил в Африці. Висадка англо-американських сил у Північній Африці (листопад 1942 р.), розгром і вигнання італо-німецьких військ з Абіссинії, Алжиру, Тунісу, Марокко. Японська агресія в Китаї як пролог і складова частина Другої світової війни. Напад на Пірл-Харбор і початок війни на Тихому Океані. Захоплення Філіппін, Бірми, Індонезії, Малайї. Спроба створення «східно-

азіатської сфери спільного процвітання» як нової форми колоніалізму. Національно-визвольний рух, японська ідеологія і політика «паназіатизму». Підтримка «антизахідної» політики частиною азіатських націоналістів. Особливості розвитку визвольної боротьби: створення «національних» армій, проголошення «незалежності». Криза східного колабораціонізму. Військові поразки Японії і поступовий розлад японської колоніальної системи. Соціально-політичні зміни в країнах Сходу за роки Другої світової війни. Поглиблення кризи колоніальної системи.

Країни «третього світу» та боротьба проти відставання.

Політична спрямованість розвитку країн «третього світу» у роки «холодної війни». Необхідність вибору між двома світами: її недоліки та переваги. Поглиблення проблеми відставання країн «третього світу» через підвищення темпів росту населення. Шляхи подолання економічної залежності: підвищення цін на сировину та спроби побудови власної індустрії. Соціальні експерименти, амбітні проекти та реакція традиційних систем на зіткнення із Заходом. Спроби інтенсифікації власних економічних систем. Різні варіанти інтеграції країн «третього світу» у світову економічну систему: сліпе копіювання чужинної моделі розвитку або наявність власного шляху. Наявність різниці між країнами «третього світу» та проблема існування країн «четвертого світу». Міжнародні організації та їх роль у вирішенні проблем країн «третього світу».

Японія у другій половині ХХ ст. Економічне диво.

Економічний та політичний крах Японії по закінченні Другої світової війни. Перші післявоєнні вибори та проголошення нової японської конституції. «Холодна війна» та її вплив на підписання мирного договору з Японією. Початок феноменального піднесення японської економіки: внутрішні причини та ресурси. Сутність японського економічного дива. Орієнтація зовнішньої політики Японії: радянсько-японська декларація 1956 р. та проблема «північних територій». Зміни у зовнішній політиці Японії та розширення мирних зв'язків з країнами світу. Економічні кризи 70-х років

XX ст. та їх вплив на трансформацію японської економіки. Внутрішньополітичні проблеми Японії: справа «Локхід» та її наслідки. Головні напрямки сучасного розвитку Японії.

Китай у другій половині XX ст. Китайській комунізм.

Розділ Китаю на дві частини та боротьба за об'єднання країни. Проголошення Китайської народної республіки та початок комуністичної трансформації китайського суспільства. Аграрні та промислові зміни, початок індустріалізації у роки першої китайської п'ятирічки. Політичні процеси середини 50-х років XX ст. та початок охолодження стосунків з СРСР. Нова «генеральна лінія» розвитку Китаю, «великий стрибок» та форсування будівництва соціалізму за радянським зразком Крах політико-економічного експерименту. «Велика пролетарська культурна революція» та винищення внутрішньої опозиції. Апогей політичної могутності «великого Мао». Смерть Мао та прихід до влади групи «прагматиків». Ден Сяопін та його діяльність по реформуванню країни. Події в Пекіні влітку 1989 р. та проблема збереження соціалістичних надбань. Особливості сучасного політичного положення Китаю та перспективи мирного співіснування.

Деколонізація Африки та створення незалежних країн.

Проблеми розвитку африканських країн у сучасному світі.

Крах колоніальної системи в Африці: шляхи звільнення країн. 1960 рік – рік Африки. Варіанти розвитку африканських країн після здобуття незалежності. Спроби будівництва соціалістичної моделі – Лівія, Алжир тощо. Розвиток Єгипту у роки правління Г. А. Насера. Претензії на роль арабського центру та їх крах. Розвиток країн Тропічної Африки у другій половині XX ст.: проблеми політичної та етнічної нестабільності, наслідки демографічного піднесення, трайбалізм. Вплив загальної деколонізації Африки та положення ПАР. Демонтаж системи апартхейду та перші демократичні вибори в ПАР (1994). Президентство Нельсона Манделі. Проблеми країни в умовах правління чорної більшості.

РОЗДІЛ П.

Особливості розвитку країн Латинської Америки у другій половині ХХ ст. Соціалістичні експерименти та військові хунти.

Шляхи подолання відставання у країнах з обмежено авторитарними режимами: президентство Х. Д. Перона в Аргентині та Ж. Кубічека в Бразилії. Амбітні соціальні та культурні проекти, їх реалізація та наслідки: будівництво нової столиці Бразилії, перебудова Мехіко тощо. Спроби побудови соціалізму у країнах Латинської Америки: Чилі, Нікарагуа. Роки розквіту військових хунт в Аргентині, Гватемалі, Гондурасі, Еквадорі, Болівії, Бразилії, Чилі тощо. Крах соціалістичних експериментів та кінець правління хунт. Встановлення демократичних режимів у країнах Латинської Америки на початку 1990-х років.

Куба та кубинська революція. Унікальність існування «острову волі» Характерні риси соціально-економічного розвитку Куби на початку 50-х рр. ХХ ст. Встановлення диктатури генерала Фульхенсіо Батисти (1952-1959). Початок політичної революційної діяльності Фіделя Кастро. Спроба державного перевороту та проголошення «програми Монкада». Підготовка нової спроби державного перевороту – Ернесто Че Гевара та початок партизанської війни. Поширення впливу Повстанської армії на територію острова та крах диктатури Батисти. Початок революційної перебудови Куби, поглиблення протистояння з США та закріплення дружби з СРСР. Військова допомога СРСР та Карибська криза. Оформлення інститутів революційної диктатури на Кубі та поширення соціалістичних перетворень. Зменшення допомоги СРСР з середини 80-х рр. ХХ ст., посилення соціальної напруги та початок вимушеного співробітництва з країнами капіталізму.

Розвиток країн Південно-Західної Азії у другій половині ХХ ст. Афганістан та СРСР.

Деколонізація у країнах Південно-Західної Азії. «Холодна війна» у регіоні та її переломлення у призмі арабо-ізраїльського конфлікту. Виникнення держави Ізраїль, феномен її становлення та існування у

ворожому оточенні. Зміни зовнішньополітичних відносин СРСР та Ізраїлю. Будівництво соціалізму у країнах регіону. Своєрідність модернізації у країнах Перської затоки. Ісламська революція в Ірані – реакція на вплив західної культури та економіки. Ірак – спроби встановлення гегемонії у регіоні. Напад Іраку на Кувейт та операція «буря в пустелі». Афганістан – найвідсталіша країна Південно-Західної Азії. Повалення монархії в Афганістані (1973) та «квітнева революція» 1978 р. Вторгнення радянських військ в Афганістан: громадянська війна та трагедія. Поява руху талібів та їх прихід до влади в Афганістані. Агресивний напад режиму талібів на США та падіння їх влади в країні. Сучасний Афганістан та можливість мирного життя країни.

Країни Південної та Південно-Східної Азії у другій половині ХХ ст. Війна у В'єтнамі, соціалізм у Камбоджі.

Особливості повоєнного розвитку Індії, встановлення демократичної стабільності в країні та боротьба з релігійним розбратом. Створення власної промислової бази та запуск індійського супутника. Домінування єдиної сім'ї на політичній арені Індії. Трансформація традиційної структури в Пакистані, військові режими та їх падіння. Проблеми сучасного Пакистану. Вплив демографічного піднесення на стан Бангладешу. Диференціація країн Південно-Східної Азії: нові індустріальні країни та шлях їх розвитку. Деколонізація В'єтнаму. Війна у В'єтнамі та її наслідки для світової політичної системи. Своєрідність будівництва соціалізму у В'єтнамі та Камбоджі. Сучасний стан розвитку країн регіону.

Країни Азії, Африки та Латинської Америки наприкінці ХХ –на початку ХХІ ст.: проблеми співіснування світової єдності та традиції відчуження.

Зміна міжнародних відношень на рубежі 80-90-х рр. ХХ ст. Значення політичної «перебудови» у Радянському Союзі. Вплив розпаду СРСР на світову соціалістичну систему, закінчення фінансової та військової допомоги Москви азійським та африканським країнам. Кінець протистояння двох

систем та «холодної війни». Складання нової геополітичної ситуації. Посилення та загострення економічних, політичних та етнічних проблем в країнах Африки в 90-ті роки ХХ ст. Подальше падіння рівня життя африканців. Мілітаризація в Африці та особлива роль армій. Етнічні та регіональні конфлікти (Сомалі, Руанда, Заїр, Чад). Демографічні проблеми. СНІД. Особливості гендерних проблем в Африці. Співвідношення політичних сил в афро-азіатському світі на сучасному етапі. Зростаюча роль Азіатсько-Тихоокеанського регіону (АТР). Поява нових незалежних держав у Закавказзі та Центральній Азії. Обертання до традиційної системи цінностей як реакція на «вестернізацію».

Друга світова війна та її вплив на загальні долі країн «третього світу»

1. Військово-політичний розкол світу та причини війни. 2. Агресія фашистських «держав осі» на Сході. Німецька та італійська інтервенції в Північній Африці. 3. Японська агресія в Китаї як пролог і складова частина Другої світової війни. Напад на Пірл-Харбор і початок війни на Тихому океані. 4. Національно-визвольний рух, японська ідеологія і політика «паназіатизму». 5. Соціально-політичні зміни в країнах Сходу за роки Другої світової війни. Поглиблення кризи колоніальної системи.

Японія у другій половині ХХ ст.

1. Стан Японії після закінчення Другої світової війни. Іноземна окупація та вибори 1946 р. 2. Підготовка та підписання мирного договору з Японією. 3. Економічне зростання Японії у 1950-1970-х рр. ХХ ст. Напрямки розвитку промисловості та причини «економічного дива». 4. Зовнішня політика Японії у другій половині ХХ ст.: від орієнтації на Америку до самостійності. 5. Внутрішньополітична ситуація: ЛДП та опозиція. 6. Японія на межі ХХІ ст.

Розвиток комуністичного Китаю: шлях Мао та його наслідки.

1. Громадянська війна в Китаї у 1946-49 рр. Створення та проголошення КНР. 2. Внутрішня та зовнішня політика китайських комуністів у 1949-58 рр. Взаємини з країнами світу. 3. «Великий стрибок» в Китаї та його наслідки для розвитку країни. 4. «Культурна революція» в Китаї та смерть Мао Цзедуна. 5. Зміни у політиці Китаю після смерті Мао: політика Ден Сяопіна. 6. Сучасний Китай: проблеми розвитку.

Деколонізація Африки.

1. Деколонізація британських колоній в Африці та їх подальший розвиток. 2. Особливості звільнення французьких колоній. Проблема Алжиру. 3. Розвиток Північної Африки та становлення арабської республіки Єгипет. 4. Боротьба португальських колоніальних володінь за незалежність. Наслідки довготривалої залежності. 5. Проблеми розвитку країн Тропічної Африки у другій половині ХХ ст. 6. Особливості історії та сучасного стану ПАР. 7. Роль міжнародної співдружності у допомозі країнам Африки.

Країни Латинської Америки у другій половині ХХ ст.

1. Подолання відставання у країнах Латинської Америки. Політика Хуана Перона в Аргентині. Політичні зміни у Бразилії та Мексиці. 2. Стан Куби на початку 50-х рр. ХХ ст. Режим Батисти. Кубинська революція та розбудова соціалізму на «острові волі». 3. Спроби побудови соціалізму: Чилі та Нікарагуа. 4. Військові хунти та їх крах. 5. Зміни в політиці та економіці країн Латинської Америки у 80-х рр. ХХ ст.

Розвиток країн Південно-Західної Азії у другій половині ХХ ст.

1. Проблеми та успіхи розвитку Туреччини. 2. Особливості розвитку країн Перської затоки. Війна у Перській затоці: її причини, діючі особи та наслідки. 3. «Ісламська республіка» в Ірані. Іран сьогодні. 4. Розвиток Іраку. 5. Афганістан у другій половині ХХ ст. Революція, радянське вторгнення, націоналістичні ісламські рухи. Сучасний стан.

Виникнення держави Ізраїль та її боротьба за існування.

1. Історична доля єврейства та ідея створення власної національної держави. 2. Заснування Ізраїлю, його міжнародний статус та політична роль.

3. Арабо-ізраїльський конфлікт: причини, етапи, шляхи вирішення. 4. Зовнішня політика Ізраїлю. 5. Економічний розвиток країни, її етнічний та релігійний склад.

Країни Південної та Південно-Східної Азії у другій половині ХХ ст.

1. Особливості політичного та економічного розвитку Індії. 2. Виникнення ісламської республіки в Пакистані. 3. Причини та наслідки В'єтнамської війни. 4. Встановлення режиму Пол Поту в Камбоджі. 5. Особливі риси розвитку «нових індустріальних країн» регіону.

Методичне забезпечення. Другий період (1945-2015 р.)

Пристаюючи до вивчення історії країн Азії, Африки та Латинської Америки після Другої світової війни, необхідно дати стислу характеристику цього найважливішого періоду розвитку переважної більшості країн світу. Вона зводиться до наступного: 1) під час Другої світової війни правому соціально-політичному радикалізму й тоталітаризму був завданий нищівний удар, після якого він так і не зумів оговтатися; 2) після війни посилювалися ліворадикальні рухи, що утворили в ряді країн Азії, Африки та Латинської Америки різні моделі лівототалітарних режимів, що спиралися на егалітарські настрої й менталітет значної частини населення цих країн і отримували підтримку від СРСР і його союзників; 3) різко активізувалися релігійно-общинні й фундаменталістські рухи різної спрямованості, що розробили свої моделі державного устрою; 4) практично всі країни Азії та Африки отримали політичну незалежність; 5) головною проблемою, що стояла перед молодими державами після звільнення від гніту колоніалізму, був вибір моделей розвитку, з яким пов'язувалося вирішення їхніх проблем; 6) колишні метрополії стали проводити політику неокolonіалізму, намагаючись зберегти колишні колонії в орбіті свого впливу; 7) збільшився розрив між бідними та багатими країнами; 8) деякі колись відсталі країни зуміли домогтися колосальних успіхів у своєму розвитку (т.зв. «економічне диво»). Виходячи з вищесказаного, визначимо найбільш важливі проблеми в історії кожної з виділених нами країн Азії, Африки та Латинської Америки.

Японія

1. Американський окупаційний режим у Японії.
2. Післявоєнні реформи й перетворення.
3. Причини швидкого економічного росту Японії.
4. Внутрішньополітична боротьба.
5. Зовнішня політика.

Китай

1. Громадянська війна 1946-1949 рр. і утворення КНР.
2. Соціально-економічні й політичні перетворення в Китаї у 1949-1958 рр.
3. «Великий стрибок» і «народні комуні», загострення внутрішньополітичної боротьби в КНР наприкінці 50-х у першій половині 60-х рр.
4. Внутрішня й зовнішня політика КНР під час «культурної революції».
5. Політична боротьба в Китаї у другій половині 70-х рр. Курс на реформи.
6. Реформи й перетворення в Китаї у 80-90-ті рр.
7. Сучасний Китай.

В'єтнам

1. Утворення ДРВ і війна французьких колонізаторів проти ДРВ.
2. Реформи й перетворення в ДРВ, розкол В'єтнаму.
3. Американська агресія у В'єтнамі.

4. *Паризькі мирні угоди по В'єтнаму, утворення СРВ.*
5. *Економічний і політичний розвиток СРВ у другій половині 70-х-80-ті рр.*
6. *Реформи й перетворення у В'єтнамі в 90-і роки.*
7. *Сучасний В'єтнам.*

Індонезія

1. *Проголошення Республіки Індонезія на чолі з Сукарно.*
2. *Внутрішня й зовнішня політика Сукарно в 1945-1965 рр.*
3. *Події 30 вересня 1965 р. Внутрішня й зовнішня політика Сухарто.*
4. *Внутрішньополітична боротьба в Індонезії в другій половині 90-х рр.-на початку третього тисячоліття. Уряди Ю. Хабібі, А. Вахіда та М. Сукарнопутрі. Проблема Східного Тимору.*
5. *Сучасна Індонезія.*

Індія

1. *Боротьба народів Індії проти колоніального режиму після Другої світової війни. План Маунтбеттена й розділ Індії.*
2. *Внутрішня й зовнішня політика Дж. Неру (1947-1964 рр.).*
3. *Політична боротьба в Індії у другій половині 60-х і в 70-ті рр. Внутрішня й зовнішня політика урядів І. Ганді.*
4. *Утворення блоку Джаната парті та його прихід до влади.*
5. *Внутрішньополітичний курс урядів І. Ганді та Р. Ганді.*
6. *Внутрішня й зовнішня політика уряду Н. Рао.*
7. *Уряд Н. Рао та А.Б. Ваджнаї.*
8. *Сучасна Індія.*

Іран

1. *Економічний і політичний розвиток Ірану після Другої світової війни. Уряд Національного фронту. Переворот 1953 р. і його сутність.*
2. *Реформи й перетворення 50-70-х рр., їхня сутність і результати.*
3. *Ісламська революція 1978-1979 р. і її сутність.*
4. *Внутрішня й зовнішня політика Ісламської республіки Іран у 80-90-ті рр.*
5. *Сучасний Іран.*

Афганістан

1. *Соціально-економічна структура Афганістану після Другої світової війни. Збереження архаїчних форм суспільних відносин.*
2. *Внутрішньополітична боротьба в Афганістані у 50-60-ті рр. ХХ ст. Криза монархічного режиму.*
3. *Переворот 1973 р. і проголошення республіки. Внутрішня й зовнішня політика уряду М. Дауда.*
4. *Переворот 1978 р. Прихід до влади Народно-демократичної партії Афганістану. Внутрішня й зовнішня політика урядів Н. М. Таракі та Х. Аміна. Введення радянських військ в Афганістан.*
5. *Громадянська війна в Афганістані. Політика уряду М. Наджибулли.*
6. *Вивід радянських військ з Афганістану. Внутрішня й зовнішня політика уряду Б. Раббані.*
7. *Новий виток громадянської війни в Афганістані. Прихід до влади руху «Талібан», його політика.*
8. *Введення американських військ в Афганістан. Уряд М. Карзая.*
9. *Сучасний Афганістан.*

Близький Схід

1. *Близькосхідні країни після Другої світової війни. Основні тенденції їхнього розвитку. Поєднання сучасних і традиційних укладів і боротьба між ними. Релігійний чинник. Боротьба за незалежність.*

2. Утворення держави Ізраїль. Палестинська проблема. Арабо-ізраїльські війни. Позиції великих держав у близькосхідному питанні.
3. Утворення Палестинської автономії. Внутрішня й зовнішня політика Я. Арафата та М. Аббаса.
4. Сучасне становище на Близькому Сході.

Туреччина

1. Економічний і політичний розвиток Туреччини після Другої світової війни. Поширення на Туреччину «доктрини Трумена» і «плану Маршалла».
2. Внутрішня й зовнішня політика Туреччини у 50-80-ті рр. XX ст.
3. Внутрішньополітична боротьба в Туреччині у 80-ті рр. Правий і лівий соціально-політичний радикалізм. Національне питання.
4. Соціально-економічний і політичний розвиток Туреччини у 90-і рр. XX ст. Внутрішньополітична боротьба. Курдська проблема та шляхи її врегулювання. Зовнішня політика Туреччини. Сучасна Туреччина.

Африканські країни

1. Африканські країни після Другої світової війни. Визвольний рух. Характер і методи боротьби. Тактика колоніальних держав.
2. Економічний і політичний розвиток країн Магрибу. Національно-визвольний рух. Завоювання політичної незалежності. Боротьба з питання про вибір шляху розвитку. Внутрішня й зовнішня політика.
3. Розпад колоніальних імперій. Звільнення африканського континенту.
4. Економічні, політичні, соціальні та етнічні проблеми африканських країн після проголошення незалежності. Взаємини з колишніми метрополіями. Специфічні риси розвитку країн Африки.
5. Поява режимів ліворадикальної соціально-політичної орієнтації, їхній розвиток, успіхи, труднощі, причини невдач.
6. Нестабільність політичних режимів в африканських країнах. Причини численних державних переворотів. Роль армії.
7. Панафриканізм і проблема єдності Африки. Організація африканської єдності й міждержавні політичні союзи.
8. Південно-Африканська республіка, її економічний і політичний розвиток у 50-80-і роки XX ст. Опір режиму апартеїду. Демонтаж системи апартеїду. Внутрішня й зовнішня політика Н. Мандела та Т. Мбекі.
9. Сучасне становище на африканському континенті.

Країни Латинської Америки

1. Країни Латинської Америки після Другої світової війни. Політика США в Латинській Америці. Договір «Про міжамериканську оборону».
2. Активізація правого соціально-політичного радикалізму. Диктаторські режими. Внутрішньополітична боротьба. Ліворадикальні рухи й течії. Революції у Гватемалі й Болівії, їхній характер і значення.
3. Скінення диктаторських режимів у Венесуелі, Колумбії, Перу. Кубинська революція, її вплив на Латинську Америку. Партизанський рух. Ідейно-політична боротьба в ліворадикальному таборі.
4. Основні тенденції соціально-економічного та політичного розвитку країн Латинської Америки у 50-80-ті роки. Проблема інтеграції в Латинській Америці. Характер військових режимів. Праві політичні угруповання й партії, їхня генеза. Християнсько-демократичні рухи.
5. Створення та діяльність уряду «Народної єдності» у Чилі. Переворот 1973 р. Внутрішня й зовнішня політика А. Піночета.
6. Загострення кризових явищ у країнах Латинської Америки наприкінці 80-х рр. Проблема зовнішньої заборгованості.
7. Визвольна війна в Нікарагуа, Сальвадорі, Гренаді, Гаїті. Втручання США. Партизанський рух.
8. Нові тенденції в розвитку економіки країн Латинської Америки у 90-ті рр. Основні тенденції внутрішньополітичного розвитку. Зовнішня політика.
9. Сучасне становище в Латинській Америці. Сучасне економічне й політичне становище в Аргентині, Мексиці, Бразилії, Уругваї, Перу, Чилі.

4. Структура навчальної дисципліни

№	Найменування розділів і тем	Кількість годин					
		Усього	Усього ауд.	Лекц.	Сем.	Практ.	Сам. робота
1	2	3	4	5	6	7	8
РОЗДІЛ 1							
1	Вступ до курсу.	2	2	2	-	-	-
2	Друга світова війна та її вплив на деколонізаційні процеси.	6	2	2			4
3	Країни «третього світу» та боротьба проти відставання.	6	2	2			4
4	Японія у другій половині ХХ ст. Економічне диво.	6	2	2			4
5	Китай у другій половині ХХ ст. Китайській комунізм.	6	2	2			4
6	Деколонізація Африки та створення незалежних країн. Проблеми розвитку африканських країн у сучасному світі.	8	4	4			4
7	Особливості розвитку країн Латинської Америки у другій половині ХХ ст. Соціалістичні експерименти та військові хунти.	8	4	4			4
8	Куба та кубинська революція. Унікальність існування «острову волі»	6	2	2			4
9	Розвиток країн Південно-Західної Азії у другій половині ХХ ст. Афганістан та СРСР.	6	2	2			4
10	Країни Південної та Південно-Східної Азії у другій половині ХХ ст. Війна у В'єтнамі, соціалізм у Камбоджі.	8	4	4			4
РОЗДІЛ 2							
11	Країни Азії, Африки та Латинської Америки наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.: проблеми	6	2	2			4

	співіснування світової єдності та традиції відчуження.						
12	Друга світова війна та її вплив на загальні долі країн «третього світу»	6	2	2			4
13	Японія у другій половині ХХ ст.	6	2	2			4
14	Розвиток комуністичного Китаю: шлях Мао та його наслідки.	6	2	2			4
15	Деколонізація Африки.	6	2	2			4
16	Країни Латинської Америки у другій половині ХХ ст.	8	4	4			4
17	Розвиток країн Південно-Західної Азії у другій половині ХХ ст.	8	4	4			4
18	Виникнення держави Ізраїль та її боротьба за існування.	6	2	2			4
19	Країни Південної та Південно-Східної Азії у другій половині ХХ ст.	8	4	4			4
ВСЬОГО		120	48	48			72

5. Семінарські (практичні, лабораторні) заняття – не передбачені навчальним планом.

6. Самостійна робота

Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
Друга світова війна та її вплив на загальні долі країн «третього світу»		
1. Військово-політичний розкол світу та причини війни	2	реферат
2. Агресія фашистських «держав осі» на Сході. Німецька та італійська інтервенції в Північній Африці.	1	реферат
3. Японська агресія в Китаї як пролог і складова частина Другої світової війни. Напад на Пірл-Харбор і початок війни на Тихому океані.	2	колоквіум
4. Національно-визвольний рух, японська ідеологія і політика «паназіатизму».	2	колоквіум

5. Соціально-політичні зміни в країнах Сходу за роки Другої світової війни. Поглиблення кризи колоніальної системи.	2	колоквіум
Японія у другій половині ХХ ст.		
1. Стан Японії після закінчення Другої світової війни. Іноземна окупація та вибори 1946 р.	2	колоквіум
2. Підготовка та підписання мирного договору з Японією.	1	Бесіда з підгрупою
3. Економічне зростання Японії у 1950-1970-х рр. ХХ ст. Напрямки розвитку промисловості та причини «економічного дива».	2	реферат
4. Зовнішня політика Японії у другій половині ХХ ст.: від орієнтації на Америку до самостійності.	2	реферат
5. Внутрішньополітична ситуація: ЛДП та опозиція.	1	реферат
6. Японія на межі ХХІ ст.	2	колоквіум
Розвиток комуністичного Китаю: шлях Мао та його наслідки		
1. Громадянська війна в Китаї у 1946-49 рр. Створення та проголошення КНР.	2	Бесіда з підгрупою
2. Внутрішня та зовнішня політика китайських комуністів у 1949-58 рр. Взаємини з країнами світу. 3. «Великий стрибок» в Китаї та його наслідки для розвитку країни.	2	Колоквіум
4. «Культурна революція» в Китаї та смерть Мао Цзедуна.	1	Бесіда з підгрупою
5. Зміни у політиці Китаю після смерті Мао: політика Ден Сяопіна.	1	Бесіда з підгрупою
6. Сучасний Китай: проблеми розвитку.	2	Бесіда з підгрупою
Деколонізація Африки		
1. Деколонізація британських колоній в Африці та їх подальший розвиток.	1	Бесіда з підгрупою
2. Особливості звільнення французьких колоній. Проблема Алжиру.	1	Реферат
3. Розвиток Північної Африки та становлення арабської республіки Єгипет.	1	Реферат
4. Боротьба португальських колоніальних володінь за незалежність. Наслідки довготривалої залежності	1	Бесіда з підгрупою
5. Проблеми розвитку країн Тропічної Африки у другій половині ХХ ст.	1	Реферат

6. Особливості історії та сучасного стану ПАР.	2	Колоквіум
7. Роль міжнародної співдружності у допомозі країнам Африки.	1	Бесіда з підгрупою
Країни Латинської Америки у другій половині XX ст.		
1. Подолання відставання у країнах Латинської Америки. Політика Хуана Перона в Аргентині. Політичні зміни у Бразилії та Мексиці.	2	Бесіда з підгрупою
2. Стан Куби на початку 50-х рр. XX ст. Режим Батисти. Кубинська революція та розбудова соціалізму на «острові волі».	2	Колоквіум
3. Спроби побудови соціалізму: Чилі та Нікарагуа.	2	Бесіда з підгрупою
4. Військові хунти та їх крах.	2	Колоквіум
5. Зміни в політиці та економіці країн Латинської Америки у 80-х рр. XX ст.	2	Реферат
Розвиток країн Південно-Західної Азії у другій половині XX ст.		
1. Проблеми та успіхи розвитку Туреччини.	3	Реферат
2. Особливості розвитку країн Перської затоки. Війна у Перській затоці: її причини, діючі особи та наслідки.	2	Колоквіум
3. «Ісламська республіка» в Ірані. Іран сьогодні.	3	Бесіда з підгрупою
4. Розвиток Іраку	1	Бесіда з підгрупою
5. Афганістан у другій половині XX ст. Революція, радянське вторгнення, націоналістичні ісламські рухи. Сучасний стан.	1	Бесіда з підгрупою
Виникнення держави Ізраїль та її боротьба за існування		
1. Історична доля єврейства та ідея створення власної національної держави.	2	Колоквіум
2. Заснування Ізраїлю, його міжнародний статус та політична роль.	2	реферат
3. Арабо-ізраїльський конфлікт: причини, етапи, шляхи вирішення.	2	Колоквіум
4. Зовнішня політика Ізраїлю.	2	реферат
5. Економічний розвиток країни, її етнічний та релігійний склад.	2	Бесіда з підгрупою
Країни Південної та Південно-Східної Азії у другій половині XX ст.		
1. Особливості політичного та економічного розвитку Індії.	2	Колоквіум

2. Виникнення ісламської республіки в Пакистані.	1	Бесіда з підгрупою
3. Причини та наслідки В'єтнамської війни.	1	Колоквіум
4. Встановлення режиму Пол Поту в Камбоджі.	1	Бесіда з підгрупою
5. Особливі риси розвитку «нових індустріальних країн» регіону.	2	Реферат

7. Індивідуальне науково-дослідницьке завдання: написання курсових та кваліфікаційних робіт бакалаврів.

8. Методи навчання: проблемно-тематичний; аналізу і синтезу; компаративний; інтерактивний тощо.

9. Методи контролю: письмова робота, колоквіум, індивідуальна співбесіда, письмовий екзамен.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування і самостійна робота												Екзамен	Сума
Розділ 1						Розділ 2							
Т.1	Т.2	Т.3-4	Т.5-6	Т.7	Т.8	Т.9-10	Т. 11	Т.12 -13	Т.14 -15	Т.16 -17	Т.18 -19		
2	3	4	4	3	3	4	3	3	4	3	4	60	100

Критерії оцінювання контрольних робіт:

10 балів – надано вичерпну відповідь на питання;

8-9 балів – надано в основному вірну відповідь на питання;

5-7 балів – надано частково вірну відповідь на питання;

0-4 бали – відсутність відповіді на питання, недостатня або невірна відповідь.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсової роботи,	для заліку

<i>протягом семестру</i>	<i>практики</i>	
90-100	ВІДМІННО	ЗАРАХОВАНО
70-89	ДОБРЕ	
50-69	ЗАДОВІЛЬНО	
1-49	НЕЗАДОВІЛЬНО	НЕ ЗАРАХОВАНО

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ ПИТАНЬ
до іспиту до курсу «Новітня історія країн Азії, Африки та Латинської Америки»

1. Німецька та італійська інтервенції в Північній Африці.
2. Розгром і вигнання італо-німецьких військ з Африки.
3. Японська агресія в Китаї як пролог і складова частина Другої світової війни.
4. Напад Японії на Пірл-Харбор і початок війни на Тихому Океані.
5. Японська ідеологія і політика «паназіатизму» у роки Другої світової війни.
6. Соціально-політичні зміни в країнах Сходу за роки Другої світової війни.
7. Економічний та політичний крах Японії по закінченні Другої світової війни.
8. Підготування і підписання мирного договору з Японією.
9. Зміни у свідомості японців у другій половині ХХ ст.
10. Сутність японського економічного дива.
11. Зовнішня політика Японії в другій половині ХХ ст.
12. Економічні кризи 70-х років ХХ ст. та їх вплив на трансформацію японської економіки.
13. Головні напрямки сучасного розвитку Японії.
14. «Холодна війна» та її переломлення у призмі арабо-ізраїльського конфлікту.
15. Виникнення держави Ізраїль, феномен її становлення та існування у ворожому оточенні.
16. Арабо-ізраїльський конфлікт на сучасному етапі.
17. Своєрідність модернізації у країнах Перської затоки.

18. Туреччина у другій половині ХХ ст.
19. Ісламська революція в Ірані.
20. Напад Іраку на Кувейт та операція «бура в пустелі». 21. Трансформація традиційної структури в Пакистані, військові режими та їх падіння. Проблеми сучасного Пакистану.
22. Повалення монархії в Афганістані та «квітнева революція» 1978 р.
23. Втручання радянських військ в Афганістан: громадянська війна та трагедія.
24. Участь радянського населення у вирішенні афганської проблеми.
25. Поява руху талібів та їх прихід до влади в Афганістані. Агресивний напад режиму талібів на США та падіння їх влади в країні.
26. Проголошення Китайської Народної Республіки та початок комуністичної трансформації китайського суспільства.
27. Нова «генеральна лінія» розвитку Китаю, «великий стрибок» та форсування будівництва соціалізму.
28. «Велика пролетарська культурна революція» у Китаї.
29. Радянсько-китайські відносини та їх зміни у другій половині ХХ ст.
30. Ден Сяопін та його діяльність по реформуванню країни.
31. Особливості сучасного політичного положення Китаю та перспективи мирного співіснування.
32. Особливості повоєнного розвитку Індії, встановлення демократичної стабільності в країні та боротьба з релігійним розбратом.
33. Нові індустріальні країни та шлях їх розвитку.
34. Деколонізація В'єтнаму. Війна у В'єтнамі та її наслідки для світової політичної системи.
35. Своєрідність будівництва соціалізму у Камбоджі.
36. Джерела економічного відставання країн Латинської Америки. Вплив «холодної війни» на розвиток країн регіону.
37. Спроби побудови соціалізму у країнах Латинської Америки.
38. Роки розквіту військових хунт в країнах Латинської Америки.

39. Диктатура генерала Батисти на Кубі.
40. Крах диктатури Батисти та початок революційної перебудови Куби.
41. Карибська криза, її причини та наслідки.
42. Куба на початку ХХІ ст. Унікальність існування «острову волі».
43. Зміни в країнах Латинської Америки в 80-х рр. ХХ ст.
44. Деколонізація британської Африки.
45. Звільнення французьких колоній.
46. Боротьба португальських колоніальних володінь за незалежність.
47. Становлення арабської республіки Єгипет. Діяльність Г. А. Насера й А. Садата.
48. Особливості деколонізації Алжиру.
49. Розвиток країн Тропічної Африки у другій половині ХХ ст.
50. Демонтаж системи апартхейду та перші демократичні вибори в ПАР.
51. Складання нової геополітичної ситуації в 90-ті роки ХХ ст.
52. Співвідношення політичних сил в афроазіатському світі на сучасному етапі.

Список джерел та літератури

Джерела

- Ататюрк М. К. Избранные произведения, речи, выступления. – М., 1966.
- Ганди И. Речи, статьи, интервью. – М., 1975.
- Дэн Сяопин. Основные вопросы современного Китая. (Речи и беседы, сентябрь 1982 – июнь 1987 гг.). – М., 1988.
- Кастро Ф. Избранные произведения. 1952 – 1986 гг. – М., 1986.
- Ким Ир Сен. Избранные произведения: В 5-ти тт. – Пхеньян, 1970-1972.
- Меир Г. Моя жизнь. – М., 1998.
- Независимая Африка в документах. – М., 1965.
- Неру Дж. Взгляд на всемирную историю: В 3-х тт. – М., 1975.
- Пэн Дехуай. Мемуари маршала. – М., 1988.
- Сукарно А. Индонезия обвиняет. – М., 1961.
- Че Гевара Э. Эпизоды революционной войны (воспоминания). – М., 1973.
- Хо Ши Мин. Избранные статьи и речи. – М., 1958.

Література

- Александров И. А. Монархии Персидского залива: Этап модернизации. – М., 2000.
- Арабаджян З.А. Иран: власть, реформы, революции. – М., 1991.
- Аргентина: тенденции экономического и социально-политического развития. – М., 1980.

- Арунова М. Р., Ганковский И. В., Коргун В. Г., Ромодин В. А. История Афганистана. - М., 1981.
- Африка южнее Сахары: реформы и развитие. - М., 1994.
- Африка: кланы, классы, общество. Социальные мутации на исходе XX века. - М., 1994.
- Африка: энциклопедический справочник: В 2-х т. – М., 1986-1987.
- Базиленко И.В. Бахаизм. – М. 1994.
- Берзин Э.О. История Таиланда. – М., 1973.
- Бикс Г. Хирохито и создание современной Японии. – М., 2002.
- Борділовська О.А. Республіка Індія: у пошуках власного шляху. Начальний посібник. – Київ, 2004.
- Бразилия: тенденции экономического и социально-политического развития. - М., 1983.
- Бурлацкий Ф. М. Мао Цзэдун, Цзян Цин и Советник Дэн. – М., 2002.
- Бюттер Т. История Африки с древнейших времен. – М., 1981.
- Васильев В.Ф. Очерки истории Бирмы. – М., 1982.
- Васильев Л. С. История Востока. – В 2т. – М., 1998.
- Васильев Л. С. История Востока: В 2 т. - М., 1998.
- Васильев Л.С. История религий Востока. – М., 1998.
- Взаимодействие России, Индии и Китая в XXI веке: проблемы, перспективы, направления: В 2-х т. – М., 2004.
- Восток. Рубеж 80-х годов. - М., 1983.
- Выдающиеся женщины Индии XX века. – М., 2002.
- Гаранин Ф. А. Народный фронт в Чили: 1936-1941. - М., 1973.
- Гасратян М. А., Орешкова С. Ф., Петросян Ю. А. Очерки истории Турции. - М., 1983.
- Гельбрас В. Г. Экономическая реформа в КНР - М., 1990.
- Гигинейшвили О.И. Очерки по истории Турции. – Тбилиси, 1982.
- Годс М. Иран в XX веке. Политическая история. - М., 1994.
- Горошко Г.Б. Береза и баньян: российско-индийские отношения: вчера, сегодня, завтра. – М., 1999.
- Деятели национально-освободительного движения. Политические портреты. - М., 1989.
- Джилл С.С. Династия Ганди. – Ростов-на-Дону, 1997.
- Дискуссионные проблемы японской истории. – М., 1991.
- Дорошенко Е. А. Шиитское духовенство в современном Иране. - М., 1985.
- Дьяков Н.Н. Марокко: История, культура, религия. – СПб., 1993.
- Жоль К.К. Индуизм в истории Индии. – М., 2006..
- Иванов М.С. Очерк истории Ирана. – М., 1952.
- Индия в современном мире. – Санкт-Петербург, 2004.
- Индия: общество, власть, реформы. – М., 2003.
- Индонезия. Исторический очерк. - М., 1983.
- Индуизм. Джайнизм. Сикхизм. Словарь. – М., 1996.
- Ислам в Восточной, Центральной и Южной Африке. - М., 1991.
- Ислам в современной политике стран Востока. - М., 1991.
- Исламская революция в Иране: взгляд из России. - М., 1996.
- История Алжира в новое и новейшее время. – М., 1992.
- История Афганистана. - М., 1982.
- История Вьетнама: В 2-х ч. – М., 1995.

- История Замбии в новое и новейшее время. – М., 1990.
 История Индии. – М., 2004.
 История Индонезии. – М., 1992.
- История Ирана. - М., 1977.
 История Кампучии. – М., 1991.
 История Китая. – М., 1998.
 История Китая. – М., 2002.
 История Кореи (Новое прочтение). – М., 2003.
 История Кореи. Новое прочтение. – М., 2003.
 История Ливии в новое и новейшее время. – М., 1992.
 История национально-освободительной борьбы народов Африки в новейшее время. - М., 1978.
 История Судана в новое и новейшее время. – М., 1992.
 История Тропической и Южной Африки. 1918-1988. - М., 1989.
 История Японии: В 2-х т. – М., 1998.
 Індія: давнина і сучасність: Вип. 1. – К., 2003.
 Капитализм на Востоке во второй половине XX в. - М., 1995.
 Ключев Б.И. Религия и конфликт в Индии. – М., 2002.
 Ковалев Е. В. Латинская Америка: аграрные реформы и экономическое развитие. - М., 1982.
 Козицький А. Новітня історія країн Азії та Африки (1918-1999 рр.). – Львів, 2000.
 Козицький А. Новітня історія країн Азії та Африки. – Львів, 2004.
 Комаров Э. Н. В России и Индии: Из воспоминаний и наблюдений индолога. - М., 1998.
 Королев Ю. Н. Чилийская революция. - М., 1982.
 Кузнецов Ю. Д., Навлицкая Г. Б., Сырицын И. М. История Японии. - М., 1988.
 Культура Африки в мировом цивилизационном процессе. – М., 1996.
 Ланда Р.Г. История Алжира. XX век. – М., 1999.
 Латинская Америка: энциклопедический справочник: В 2-х т. – М., 1982.
 Лекции по истории Кореи. – М., 1997.
 Ли Ги Бек. История Кореи: Новая трактовка. – М., 2002.
 Луконин Ю.В., Подгорнова Н.П. История Мавритании в новое и новейшее время. – М., 1991.
 Мексика: тенденции экономического и социально-политического развития. - М., 1983.
 Миллер А.Ф. Турция: Актуальные проблемы новой и новейшей истории. – М., 1983.
 Мотаххари М. Исламское мировоззрение. - М., 1995.
 Новейшая история арабских стран Азии (1917-1985). – М., 1988.
 Новейшая история арабских стран Азии. - М., 1988.
 Новейшая история арабских стран Африки (1917-1987). – М., 1987.
 Новейшая история арабских стран Африки. - М., 1990.
 Новейшая история Вьетнама. - М., 1990.
 Новейшая история Индии. - М., 1959.
 Новейшая история Китая. - М., 1976.
 Новейшая история стран Азии и Африки. XX век: В 3 чч. // Под ред. А. М. Родригеса. – М., 2001.
 Новейшая история стран Азии и Африки: В 3-х ч. – М., 2001.
 Новейшая история Турции. - М., 1968.
 Овчинников В.Е. История Танзании в новое и новейшее время. – М., 1986.

- Очерки истории Кубы. - М., 1978.
- Очерки новейшей истории Японии. - М., 1977.
- Пахомов В. Ф., Чувпило А. А. Межамериканская система: место и роль в политической истории Америки. - Харьков, 2000.
- Пахомов В.Ф., Чувпило О.О., Наливайченко В.О., Юрченко О.О. Міжамериканська система у контексті міжнародних відносин. – Харків, 2006.
- Политическая система общества в Латинской Америке. - М., 1982.
- Райков А. В. Амритсарская трагедия 1919 г. и освободительное движение в Индии. - М., 1985.
- Сергійчук І. М. Новітня історія країн Азії та Африки. – Суми, 2003.
- Смирнов А. Арабо-израильские войны. – М., 2003.
- Смирнов С.Р. История Судана (1821-1956). – М., 1968.
- Современная Африка. Итоги и перспективы развития. - М., 1990.
- Современные идеологические течения в Латинской Америке. - М., 1983.
- Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн. - Харків, 1999.
- Строганов А. И. Новейшая история стран Латинской Америки. - М., 1995.
- Строганов А. И. Новейшая история стран Латинской Америки. – М., 1995.
- Авторитаризм и демократия в развивающихся странах. - М., 1996.
- Строганов А.И. Латинская Америка в XX веке. – М., 2002.
- Тихвинский С. Л. Завещание китайского революционера. Сунь Ятсен: жизнь, борьба и эволюция политических взглядов. - М., 1986.
- Тихвинский С. Л. Китай и всемирная история. - М., 1988.
- Ткаченко Г.А. Культура Китая: Словарь-справочник. – М., 1999.
- Тумаков А.И., Чижов А.П. Новейшая история стран Восточной Азии (1945-2000). – Харьков: Штрих, 2001.
- Турция: новые тенденции в экономическом развитии в 80-е годы. - М., 1991.
- Тюрин В.А. История Малайзии. – М., 1980.
- Ульяновский Р. А. Три лидера великого индийского народа. - М., 1986.
- Фицджеральд С.П. Китай: краткая история культуры. – СПб., 1998.
- Чувпило А. А. Политический курс Индийского национального конгресса и внутрипартийная борьба в 30-е годы XX века. - Харьков, 1996.
- Чувпило О. О. Видатні борці за незалежність Індії. - Харків, 2000.
- Чувпило О. О. Індія на шляху до незалежності. -Ч. I. - Харків, 2000.
- Чувпило О. О. Нариси з історії ідейно-політичної боротьби в Індійському національному Ваніна Е. Ю.
- Индия: Страна и ее регионы. – М., 2000.
- Чувпило О.О. Мусульманська ліга та Індійський національний конгрес: аналіз взаємовідносин (1907-1927 рр.) // Методичний вісник історичного факультету. – 2008. - № 7. – С. 68-78.
- Чувпило О.О. Політичні партії сучасної Індії // Методичний вісник історичного факультету. – 2003. – № 2. – С. 56-63.
- Чувпило О.О. Розвиток партійно-політичної та державно-правової структур Індії (1947-2000 рр.) // Методичний вісник історичного факультету. – 2005. - № 4. – С. 53-69.
- Чувпило О.О. Сучасна Індія (2000-2006 рр.) // Методичний вісник історичного факультету. – 2006. - № 5. – С. 113-122.
- Экономика КНР в преддверии XXI века (1991-2000). – М., 2001.
- конгресі (20-ті роки XX ст.). - Харків, 1999.
- Экономика КНР в преддверии XXI века (1991-2000). – М., 2001.
- Рунов Б. Б. Африка: трудный путь к прогрессу - М., 1990.

- Экономика развивающихся стран: проблемы и перспективы. - М., 1990.
- Экономика стран Юго-Восточной Азии. - М., 1989.
- Экономические реформы в Азии в переходный период. М., 1996.
- Юрлов Ф. Н. Россия и Индия в меняющемся мире. - М., 1998.
- Юрьев М. Ф. История стран Азии и Северной Африки после Второй мировой войны (1945-1990). - М., 1994.
- Юрьев М. Ф. Революция 1925-1927 гг. в Китае. - М., 1968.
- Яковлев Н. Н. Перл-Харбор. 7 декабря 1941 года. Быль и небыль. - М., 1988.
- Япония. - М., 1991.
- Японское чудо и советская экономическая реформа. - М., 1991.

Ресурсы Интернет

141. Ближний Восток. Информационный центр.
<http://www.middleeast.org.ua/history/modern.htm>
142. Институт Ближнего Востока <http://www.iimes.ru/>
143. **Институт востоковедения Российской академии наук**
<http://www.ivran.ru/publications/sci-works/232>
144. Институт схиознавства ім. А. Ю. Кримського <http://oriental-studies.org.ua/index.php?litera&sendBigAsk&bibAnnOrAllText=0>
145. Санкт-Петербургский центр изучения современного Ближнего Востока
<http://www.meast.ru/>